

Eesti Üliõpilaskondade Liidu avaliku poliitika seisukohad

Vastu võetud
16.12.2018
Täiendatud
19.06.2020

Sisukord

MÕISTED	2
1. KVALITEET KÕRGHARIDUSES	3
2. LIGIPÄÄS KÕRGHARIDUSELE	5
3. MOBIILSUS KÕRGHARIDUSES	7
4. VASTUVÕTT KÕRGKOOLI	8
5. ÕPPEKESKKOND	9
6. DIGITAALNE ÕPE	11
7. SOTSIAALSETE GARANTIIDE SÜSTEEM	12
8. KÕRGHARIDUSE NING TEADUS-, ARENDUS- JA LOOMETEGEVUSE (TAL) RAHASTAMINE	14
9. TEADUSVALDKONNA SEISUKOHAD	14
10. PRAKTIKAKORRALDUS	15
11. VARASEMA ÕPPE- JA TÖÖKOGEMUSE (VÕTA) ARVESTAMINE	16

MÕISTED

Digipädevus on valmisolek kasutada digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvasteadmusühiskonnas nii töökohal, õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui kogukondades suheldes.

Digitaalne õppevahend ehk õppevara ehk e-õppevara: digitaalsel kujul (nt veebis, andmebaasides või digitaalsetel andmekandjatel) avaldatud õppematerjalid, sh e-õpikud, õppeotstarbelised veebivideod ja mobiilirakendused, õpimängud, e-õpetajaraamatud, e-töölehed, veebipõhised testid, õpiobjektid.

Digiõpe on digitaalse tehnoloogia eesmärgipärane kasutamine õppeprotsessis, et aidata kaasa kokkulepitud õpitulemuste saavutamisele.

Formaalõpe toimub enamasti koolikeskkonnas ning on õppekavade alusel organiseeritud, eesmärgistatud ja seda viivad läbi spetsiaalse ettevalmistuse ja kvalifikatsiooniga õpetajad. Õpieesmärgid seatakse enamasti väljastpoolt, õppimisprotsessi jälgitakse ja hinnatakse. Formaalõpe on kuni teatud taseme või eani kohustuslik. Tavaliselt lõpeb see tunnistuse saamisega.¹

Informaalne õpe on õppija seisukohast lähtudes eesmärgistamata õppimine, mis toimub igapäevaelu situatsioonides (nt perekonnas, töökohas, vabal ajal jne). Õppe tulemused ei ole enamasti õppijale kohe nähtavad.²

Mitteformaalne õppimine leiab aset väljaspool kooli ning on ette võetud teadlikult, eesmärgiga end arendada. Lisaks iseloomustavad seda järgmised omadused: see võib toimuda väga erinevates keskkondades (nt looduses), mille puhul õpetamine ja õppimine ei pruugi olla ainuke ega peamine otstarve; läbiviijad võivad olla nii professionaalsed koolitajad kui ka näiteks vabatahtlikud või omaealised.³

Universaalne disain ehk kaasav disain on spetsiaalne lähenemisviis kujundamisele ja projekteerimisele, kus võetakse arvesse võimalikult paljude kasutajarühmade vajadusi ja huve, olenemata kasutaja eest või võimetest⁴. Sealjuures võtab universaalne disain arvesse nii anatoomilise, füsioloogilise kui psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotust või kõrvalekallet, et vähendada keskkondlike takistusi osalemaks teistega võrdsetel alustel. Seega peab universaalse disaini põhimõtetega arvestama nii füüsilise keskkonna kujundamisel kui ka organisatsiooni kommunikatsiooni, teenuste ja ürituste puhul.

Rahvusvaheliste üliõpilastena käsitleme käesolevas dokumendis nii kraadiõppuritest välisüliõpilasi kui ka mobiilsusprogrammi kaudu Eestis õppivaid välisriikide tudengeid.

Venia legendi on näidisloeng õpetamisoskuse demonstreerimiseks õppejõu ametikoha taotlemisel.

¹Loe täpsemalt [Rajaleidjast](#) ja [mitteformaalse õppimise kodulehelt](#)

²Loe täpsemalt [Rajaleidjast](#) ja [mitteformaalse õppimise kodulehelt](#)

³Loe täpsemalt [Rajaleidjast](#) ja [mitteformaalse õppimise kodulehelt](#)

⁴Loe täpsemalt [kaasava elukeskkonna juhendmaterjalist](#)

1. KVALITEET KÕRGHARIDUSES

Kvaliteetne kõrgharidus annab üliõpilastele teadmisi, oskusi ja põhipädevusi, mida on vaja edu saavutamiseks pärast kooli lõpetamist. Kvaliteetne kõrgharidus taotleb mitut eesmärki: koolitada üliõpilasi aktiivseteks kodanikeks ja tulevaseks tööks (näiteks parandades nende tööalast konkurentsivõimet), toetada nende isiklikku arengut, luua ulatuslik kõrgetasemeline teadmiste baas ning hoogustada teadustegevust ja innovatsiooni.⁵

Kõrgkoolisiseselt on peamine kvaliteedi tagaja ja selle eest vastutaja kõrgkool ise. Selle jaoks peab igal kõrgkoolil olema toimiv ning jätkusuutlik kvaliteedikindlustuse süsteem, kuhu on kaasatud ka üliõpilaste esindajad. Kõrgkoolil peavad olema kindlaks määratud kvaliteedijuhtimise põhimõtted, mida rakendab pädev akadeemiline ja mitteakadeemiline personal, toetades ja soodustades kõrgkoolisest kvaliteediprotsesside parendamist. Kvaliteedikindlustuse keskmeks on kvaliteedikultuuri juurutamine. Kvaliteedikultuur hõlmab endas konstruktiivset koostööd erinevate osapoolte vahel, õppekavade arendamist, tagasiside küsimist, sellega arvestamist ning elluviidud muudatuste nähtavaks tegemist.

Järgnevalt on toodud mõned olulisimaid põhimõtted, millega tuleb kõrghariduse kvaliteedi parendamisel arvestada.

- Kõrgkoole juhitakse kvaliteetselt. Kõrgkoolide juhtorganid (elkõige rektoraat ja senat, ent ka teised otsustuskogud) peavad oma töös lähtuma kvaliteedijuhtimise põhimõtetest. Kõrgkoolide juhtimisel kaasatakse üliõpilasi kõikide kõrgkooli otsustusorganite töösse. Vähemalt 1/3 kõikidest otsustuskogude liikmetest peavad olema üliõpilased. Kõrgkoolide rektorite valimisel tuleb akadeemilise kompetentsi kõrval pöörata senisest enam tähelepanu ka heale juhtimisoskusele, sh oskusele tegeleda erinevate huvirühmade kaasamisega.
- Kõrghariduses on rakendunud muutunud õpikäsitus, mille keskmeks on iga õppija individuaalse ja sotsiaalse arengu toetamine. Muutunud õpikäsitus väärtustab peale tugevate aineteadmiste ja -oskuste ka õpi- ja koostööoskuste ning enesejuhtimise arendamist. Lisaks edumeelsusele õpingutes väärtustatakse ka isiku subjektiivset heaolu, mis tähendab paremat füüsilist ja vaimset tervist, oskust lahendada erimeelsusi ning ületada kriise. Rahulolu kõrgkooliga mõjutab üldist eluga toimetulekut ja akadeemilist edukust, kooli lõpetamise tõenäosust ning haridustee jätkamist. Eelnev eeldab kõrgharidusasutustelt akadeemilise personali kompetentsi arendamise kõrval ka tugistruktuuride parendamist.
- Kõrgkoolides on tööl motiveeritud, konkurentsivõimeliselt tasustatud, kompetentsed ning tööülesannete täitmiseks vajaliku keeleoskusega töötajad. See aga eeldab, et kõrgkool kui tööandja tagab konkurentsivõimelise töötasu, kujundab kollektiivi vajadustest lähtuva töökeskkonna ning omalt poolt nõuab töötajatelt asjatundlikkust, akadeemiliste töötajate puhul ka kõrgel tasemel õpetamisoskust.
- Kõrgkool peab tagama, et omandatav haridus on riiklikult tunnustatud ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ning õppekavad ja haridusinstituutsioon oleks nõuete kohaselt akrediteeritud.
- Üliõpilased peavad olema kaasatud kõrghariduse kvaliteedi tagamise protsessidesse järjepidevalt ning kõikidel tasanditel.
- Õppekavade sisu ja ülesehitus (ainete vastavus õppekava eesmärgile, nüüdisaegsus) vaadatakse üle ja neid analüüsitakse regulaarselt, kaasates üliõpilasesindajaid, et kontrollida õppekavade ajakohasust, tagamaks nende kvaliteeti.

⁵ Tutvu ka [Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse standardite ja suunistega](#).

- Õppekavad on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised, tagades üliõpilastele võimaluse saada vastutustundlikeks ja algatusvõimelisteks kodanikeks, kes on võimelised ühiskondlikest protsessidest aru saama ja neis osalema. Samuti peavad õppekavad toetama üliõpilaste sisenemist tööturule. Lisaks võimaldab õppekava läbimine üliõpilasel jätkata õpinguid järgmisel astmel nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. Hariduslikke ummikteid ei tohi tekkida, mistõttu peab olema tagatud liikumine erinevate kõrgharidusastmete ja -vormide vahel.
- Igal õppekaval on selgelt sõnastatud eesmärk ja kirjeldatud saavutatavad õpiväljundid. Õppekava on terviklik, õppeained ei kattu ja on õppekava eesmärgi täitmiseks põhjendatud, tagamaks õppekava väljundipõhisuse.
- Õppetöö hindamine on õiglane ja läbipaistev ning ainekava, sh hindamiskriteeriumid, kohustusliku kontaktõppe kuupäevad jms, on teada enne õppeaine algust.
- Kõrgkool tagab üliõpilastele akadeemilise nõustamise võimalused ja teavitab neid vastavatest võimalustest.
- Õppekorraldus võimaldab tudengile ühtlase õppekoormuse kogu õppeaja kestel.
- Igal üliõpilasel on võimalik vaidlustada oma hinne: vastav võimalus ja protsess on läbipaistev ja avalik.
- Tagasisidemehhanismide väljatöötamisse peavad olema kaasatud erinevad asjasse puutuvad osapooled, nende hulgas kindlasti üliõpilased, õppejõud, vilistlased, ettevõtjad ja vabakonna esindajad.
- Kõrgkoolil peavad olema tagasiside kogumise põhimõtted, et erinevad osapooled oleksid teadlikud tagasiside küsimise korraldusest – nii andmete kogumise, analüüsimise, avalikustamise kui ka kasutamise protsessist.
- Tagasisidesüsteem peab olema anonüümne, läbipaistev ja võimaldama avalikustatud tulemustega statistilist analüüsi. Tagasiside tulemustega tuleb arvestada otsuste tegemisel. Üliõpilased on kaasatud ka tagasiside rakendamise kõikides etappides.
- Tagasiside peab olema mitmekülgne ning ei tohi piirduda ainult ühe kitsa valdkonnaga. Ainete kohta antava tagasiside kõrval peab olema võimalik oma hinnanguid anda ka õppetöö korraldusele, enda panusele õppeprotsessis, erinevatele tugiteenustele jms.
- Tagasiside kogumine peab olema järjepidev ja regulaarne, mis võimaldab tegeleda kõrghariduse kvaliteedi kindlustamisega süsteemselt ja jätkusuutlikult.
- Olenemata sellest, milline on kõrgharidust pakkuva institutsiooni omandivorm või õppesuund, tuleb tudengeid kohelda võrdselt.
- Kõrgkooli liikmed on võrdsed, ükski ei ole teiste suhtes ülimuslik ning otsuste tegemisel arvestatakse kogu akadeemilise pere sisendiga.
- Kõrgkooli rahvusvahelise õppekava järgi õpetava akadeemilise personali akrediteerimisel tuleb eeldada õppekeele valdamist tasemel C1. Professoriks nimetamise puhul tuleb kehtestada kandidaatidele kohustuslik ingliskeelse avaliku kontaktõppe tunni andmise nõue, näiteks nagu *venia legendi*⁶.
- Kõrgkoolis rahvusvaheliste välistudengite nõustamisega tegeleva tugipersonali inglise keele oskuse tase peab olema vähemalt B2.

1.1. Õppejõudude täiendõpe ja õpetamisoskuse arendamine

Eestis peab olema korraldatud kõrgkoolide õppejõudude kutseoskuste arendamine viisil, mis võimaldab õppejõududel pidevalt areneda ning kõrgkoolidel ja riigil seda arengut suunata, kuid ei koorma õppejõude ning ülikooli toetavat personali üleliia. Õppejõudude professionaalse arengu

⁶ Vt mõisteid lk 2.

toetamine peab olema süsteemne ning suunatud omavahelisele koostööle, kus olulisel kohal on kõrgkoolidevaheline koostöö ning õppejõudude enda õpetamise kogemuse arvestamine.

Täiendõppevajaduse seire. Oskuste täiendamise valdkonnad peavad sõltuma õppejõu eneseanalüüsist, tudengite tagasisidest ning tulevikku vaatavast tervet riiki hõlmavast täiendõppevajaduse seirest. See aitab kõrgkoolil suunata õppejõude end täiendama valdkondades, milles nad seda enim vajaksid, ning samas väldib olukordi, kus täiendõppele suunatakse juba valdkonnas pädevaid õppejõude.

Pikaajalisus ja jätkusuutlikkus. Lühiajalised projektid, koolitusprojektid ja muud programmid ei vii üldjuhul tegeliku rakenduseni ja pikaajalise muudatuseni ega taga täiendkoolituse ühtlast jaotust valdkonniti, kõrgkooliti ega õppejõudude earühmi arvestades.

- Õppejõudude professionaalne areng peab olema süsteemne ja pidev protsess ning seda tuleb käsitleda prioriteetse valdkonnana.
- Tuleb luua üleriigiline arusaam ja raamistik õppejõudude täiendõppe olemusest, mis jätab kõrgkoolidele võimaluse rakendada täiendõppesüsteemi paindlikult ning arvestada seejuures kõrgkooli eripärasid. Samas peab see raamistik tagama kvaliteedi piisavalt konkreetsete eesmärkide ja indikaatoritega. Taoline üleriigiline arusaam õppejõudude täiendkoolitusest peab olema reguleeritud kõrgharidusstandardiga, milles seni on kehtestatud õppejõude puudutavad akadeemilised nõuded.
- Täiendõppesse on eriti vaja kaasata õppejõude, kellel ei ole seni olnud iseseisvalt motivatsiooni või soovi täiendõppes osaleda, näiteks soodustades täiendõppe arvestamist olulise osana õppejõudude atesteerimisel.
- Õppejõudude professionaalse arengu pidevust ning elukestvat õpet silmas pidades näeme vajadust õppejõu riikliku kutsestandardi järel. Kutsestandardi eesmärk on toetada õppejõu pidevat professionaalset arengut. Leiame, et oma vormilt saab kutsestandard olla sarnane õpetajate ning andragoogide kutsestandarditega, mis juba eksisteerivad. Kutsestandard peab arvestama praktikute kaasamist õpetamisesse.
- Õppejõudude atesteerimisel ning uute ametikohtade täitmisel tuleb teadustöö võimekuse kõrval ametikoha õpetamistöö osakaalu järgi arvesse võtta ka õpetamisoskust, mida on võimalik hinnata õppejõu eneseanalüüsi, refleksiooni ja portfoolio kaudu, mille juurde kuulub ka ülevaade õppejõule antud varasemast tagasisidest.
- Jätkusuutliku süsteemi loomiseks on vajalik pidev seire, mis peegeldaks arenguid ning õppejõudude täiendõppe tulevikuvajadusi.
- Täiendõpe on kõrgkoolideülene valdkond, mille koordineerimine on võimalik ilma eraldiseisva riikliku üksuse loomiseta.
- Õpetamisoskuse põhitõdede omandamine peab olema doktorantuuri läbimisel kohustuslik, kui doktorant puutub kokku üliõpilaste õpetamise või juhendamise (kaasa arvatud seminaride-praktikumide juhendamine).

2. LIGIPÄÄS KÕRGHARIDUSELE

Iga inimene peab saama võimaluse omandada kõrgharidust, olenemata isiku vanusest ja eripärast. See tähendab, et kõrghariduskorralduses peab võtma ka struktuurse ebavõrdsuse vähendamiseks vajalikke meetmeid, et kõik ühiskonnaliikmed saaksid teostada oma täielikku potentsiaali. Lisaks peab riik hoolitsema ühtlase tasemega üldhariduskoolide võrgu arendamise ja loomise eest, et varasema koolitee kvaliteet ei takistaks ühtki õppurit kõrghariduse omandamisel.

- Kõigile motiveeritud ja akadeemiliselt võimekatele inimestele on tagatud võrdväärne ligipääs

kõrgharidusele.

- Kõrghariduskorraldus peab olema paindlik ja soosima elukestvat õpet kogu elukaare jooksul.
- Igale üliõpilasele, kes seda soovib, tuleb tagada vajaduse korral koostöös partneritega õppehoonete lähedane soodsa hinnaga ühiselamukoht.
- Kõrgharidus peab olema nii korralduslikult, õppe sisult, tugisüsteemidelt kui ka infrastruktuurilt ligipääsetav ning vastama erivajadustega üliõpilaste vajadustele.
 - Kõrgkoolid peavad töötama selle nimel, et olemasolevates hoonetes oleks tagatud ligipääsetavus, ning tagama rajatavate hoonete (sh ühiselamud, teaduskeskused, spordihooned jm) disaini, mis tagab universaalse ligipääsu.
 - Kõrgkoolid peavad järk-järgult kujundama oma õppe- ja infomaterjale ümber, järgides universaalse disaini⁷ põhimõtteid ja võttes arvesse erivajadustega üliõpilaste vajadusi.
 - Kulud, mis tekivad üliõpilastele vajalike tingimuste loomisel, katab kõrgkooli omanik.
 - Universaalne ligipääsetavus peab olema õppetöö, tugiteenuste ja kõigi kõrgkooli ning üliõpilasesinduste korraldatavate sündmuste alus.
- Riik ja kõrgkoolid peavad tagama, et igale õppurile on kättesaadav terviklik info edasiste õppimisvõimaluste, õpet reguleerivate õigusaktide ja toetavate süsteemide (õppelaen, toetused, stipendiumid) kohta.
- EÜL on vastu diskrimineerimisele soo, puude, vanuse, rassi, nahavärvuse, päritolu, usutunnistuse, seksuaalse identiteedi, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi tõttu Eesti hariduses ja ühiskonnas laiemalt.
 - Riigi ja kõrgkooli ülesanne on edendada ühiskonnas soolist võrdõiguslikkust ja vähendada sooliste lõhede taastootmist haridussüsteemis. Kõrgkoolide akadeemilise ja tugipersonali karjäärimudelid peavad võimaldama võrdseid arenguvõimalusi kõigile töötajatele ja tudengitele sõltumata soost.
 - Kõrgkoolid ja üliõpilasesindused peavad seisma üliõpilaste (sh rahvusvaheliste üliõpilaste) diskrimineerimise vastu ja võtma vastutuse üliõpilaste heaolu eest kõrgkoolis ning tagama, et iga tudeng saab end kõrgkoolis turvaliselt tunda. Kõrgkoolid peavad panustama ühiskonna sallivamaks muutmisesse, mõistes avalikult hukka igasuguse diskrimineerimise.
- Kõrgkoolid peavad võtma erinevaid ahistamise ja diskrimineerimise juhtumeid tõsiselt ning diskrimineerimist ja ahistamist puudutavatele juhtumitele kõrgkoolis peab järgnema asutuse/kõrgkooli vastava distsiplinaarorgani reaktsioon või seisukoht. Üliõpilaste heaolu tagamiseks peab õpingute läbimist toetama vajaduspõhine psühholoogiline nõustamine. EÜL aitab lahendada juhtumeid kõrgkoolides, vajaduse korral toetab ja suunab kõrgkoolides distsiplinaarorgani loomist.

2.1. Rahvusvahelised üliõpilased

- Rahvusvahelisi tasemeõppe üliõpilasi tuleb käsitleda kõrgkooli üliõpilaskonna täieõiguslike liikmetena. Neile tuleb luua võimalused panustada õpikeskkonna kujundamisse ning tagada informatsioon oma õiguste kaitse võimaluste kohta ka üliõpilasesinduse kaudu.
- Rahvusvahelistele üliõpilastele peab olema tagatud tugisüsteem, mis aitab neil kohaneda Eesti ühiskonnakorraldusega. Kohalike kõrgkoolisestest tugiteenuste kõrval peavad olema tagatud ka riiklikud tugiteenused.
- Kõrgkool ja üliõpilasesindus peavad soodustama rahvusvaheliste tasemeõppe üliõpilaste kaasatust üliõpilaskonna tegevusse. Kõrgkool peab soodustama rahvusvaheliste tasemeõppe üliõpilaste lõimumist kohalike üliõpilastega.
- Tervishoiuteenused peavad olema kättesaadavad kõigile rahvusvahelistele üliõpilastele ning

⁷ Vt mõisteid lk 2.

neid tuleb osutada kohalike üliõpilastega samadel alustel. Tagatud peab olema ligipääs nii meditsiiniteenustele kui ka informatsioonile.

- Rahvusvahelistele tasemeõppe üliõpilastele peab senisest suuremas mahus võimaldama tasuta eesti keele õpet.
- Ühiskond peab soodustama välisüliõpilaste sisenemist Eesti tööturule õpingute ajal (sh võimaldama läbida praktikat) või peale kõrghariduse omandamist.
- Riiklikult prioriteetsetele võõrkeelsetele õppekavadele peab pakkuma õppemaksuvabastusi ning stipendiume võrdsetel alustel nii kohalikele kui ka rahvusvahelistele tasemeõppe üliõpilastele.
- Inglisekeelse õppekava järgi õppiva üliõpilase nõutav inglise keele oskuse tase peab olema vähemalt B2.

2.2. Erivajadustega õppurid

Erivajadustega õppureid käsitletakse käesolevas dokumendis ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni kohaselt kui isikuid, kellel on pikaajaline füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline kahjustus, mis võib tõkestada koostoimes erinevate takistustega nende täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel.

- Erivajadustega tudengite toetussüsteemi arendamisel ja sotsiaalsete garantiide tagamisel tuleb hinnata nende kõikehõlmavust ning luua vajalikud eritoetused ja -teenused vältimaks lünki üldises toetuste ja teenuste süsteemis.
- Erivajadustega inimestele peab olema tagatud adekvaatne informatsioon füüsilise ligipääsetavuse ja ligipääsetavate õppekavade kohta.
- Kõrgkoolid peavad erivajaduste iseloomu arvesse võttes tagama erivajadustega tudengite toetamise kõikidel kõrgharidusastmetel ning kõikides õppeprotsessi osades (auditoorses, praktilises, iseseisvas töös), tudengi õppetöö hindamisel ning kõrgkooli sisseastumisel ja lõpetamisel.
- Tagamaks erivajadustega inimeste jõudmise kõrghariduseni, peab riik toetama nende hariduskäiku alg-, põhi-, kutse, keskeri- ja keskhariduse omandamisel.
- Selleks, et tagada erivajadustega üliõpilastele võrdsed võimalused, on oluline kõrgkoolide vahelise koostöö tõhustamine ja kogemuste vahetamine.

3. MOBILSUS KÕRGHARIDUSES

Üliõpilaste mobiilsus on oluline, kuna võimaldab tudengitel omandada mitmekülgseid kogemusi nii õppimise kui ka sotsiaal-kultuuriliste kogemuste näol, mida peab soodustama nii riigi kui kõrgkooli tasandil.

- Kõrghariduskorraldus peab soosima õppejõudude ja üliõpilaste rahvusvahelist mobiilsust ning tagama selle, et õpirändurid saaksid kohaliku üliõpilasega võrrelduna vähemalt samaväärse kvaliteediga õpet, tuge ja sotsiaalseid hüvesid, nagu näiteks arstiabi.
- Riiklikud õigusaktid peavad soodustama rahvusvaheliste üliõpilaste Eestisse õppima asumist ning soovi korral siia ka pärast õpingute lõppu tööle jäämist, sh pöörates tähelepanu ka Euroopa Liidu välistele üliõpilastele. Elamisloa taotlemise protsess peab olema läbipaistev ja tagatud peab olema kvaliteetne ingliskeelne infomaterjal ja nõustamine.
- Tudengite mobiilsuse kõrval on oluline edendada ka akadeemilise personali liikuvust ning teadusmobiilsust.
- Kõrgkooli struktuur peab toetama mobiilsust ja looma ainepunktide ülekandmiseks võimalikult lihtsa süsteemi. Mobiilsus ei tohi automaatselt pikendada õpinguid kodukõrgkoolis. Õppekavade ülesehitus ja ainepunktide ülekandmine peaks võimaldama tudengil käia vahetusprogrammiga välismaal ja lõpetada soovi korral nominaalajaga, samuti

saada soovi korral nominaalaja pikendust juhul, kui tudeng täidab vahetusprogrammi sisule seatud nõuded, mille kõrgkool on ette andnud.

- Võimalus välismaal õppida ei tohi sõltuda üliõpilase sotsiaal-majanduslikust taustast, vaid see peab olema üldine hüve, mis on saadaval kogu üliõpilaskonnale.
- Mobiilsust tagavad osapooled (sihtkohariigi kõrgkool ja saatja kõrgkool) peavad kindlustama varasemate õpingute tunnustamise ning väliskõrgkoolis läbitud õpingute arvestamise kodukõrgkoolis ja seonduva teabe vahendamise mõistliku aja jooksul.
- Stipendiumite määramisel tuleb arvestada mobiilsuse sihtkohta ning vastava regiooni eripärasid, elukallidust ja selle võimalikku muutust.

4. VASTUVÕTT KÕRGKOOLI

Kõrgkooli vastuvõtu protsess on kõrghariduse kvaliteedi väga oluline osa ning see on seotud mitme ligipääsu-, väljalangevuse ning võrdõiguslikkuse probleemiga. Kõrgkooliõpinguteks vajalikud oskused peavad peegelduma sisseastumiskatsetes.

- Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri (EKKA) ülesanne on pakkuda potentsiaalsetele kõrgkooli sisseastujatele asjakohast teavet kõrgkoolide ja neis õpetatavate erialade, õppekavade akrediteeringu ja õppekvaliteedi kohta.
- Et tagada erialavaliku tegemisel ja kõrgkooli sisseastumisel läbimõeldud otsus, on vaja arendada õppenõustamist üld- ja kutsehariduses. Kõigile üliõpilastele peab karjäärinõustamine olema võrdselt kättesaadav.
- Vastuvõtul võib kasutada ainult objektiivseid ja kandidaatidele varakult teatavaks tehtud kriteeriume. Kandideerimiseks vajalik info peab olema kättesaadav enne riigieksami valikute tegemist. Juhul, kui vastuvõtukriteeriumid muutuvad pärast eksamivalikute tegemist, peab kõrgkool olema valmis nõutud eksami asendama mõne teise eksamiga või korraldama asendustesti.
- Vastuvõtt kõrgkooli peab olema läbipaistev, kõiki otsuseid peab olema võimalik kontrollida ning neid põhjendada. Vastuvõtuotsuseid peab saama vaidlustada. Kõrgkool peab tagama kandidaatide võrdse kohtlemise vastuvõtul.
- Riigieksamite tulemused ei tohi olla vastuvõtul ainukeseks valiku määrajaks. Lisaks tuleb vastuvõtul arvesse võtta sisseastuja motivatsiooni, sobivust õppekaval õppimiseks ja mitteformaalseid kogemusi. Vastuvõtu üks tingimus peab olema vestlus kandidaadiga.
- Kandideerimise protsess peab olema paindlik ning kandideerijale mugav. Sisseastumiskatsed peavad toimuma vähemalt kahel erineval päeval, et võimaldada üliõpilasele valikuvabadust.
- Sisseastumisdokumentide vastuvõtt ja menetlemine peavad olema kandidaadile tasuta.
- Riigil peab olema välja töötatud regulatsioon kvalifikatsiooni hindamiseks, kui rahvusvahelise kaitse all olevatel isikutel puuduvad või on puudulikud haridust tõendavad dokumendid. Kvalifikatsiooni tunnustamist viib läbi akadeemilise tunnustamise agentuur Eesti ENIC/NARIC keskus.
- Kõrgkoolid peavad võimaldama rahvusvahelise kaitse all olevatele isikutele ettevalmistus- ja/või tasanduskursuseid, mis tagavad valmisoleku kõrgkooli sisseastumiseks või õpingute jätkamiseks.
- Kõrgkoolil peab olema testimissüsteem muukeelsest keskkonnast pärit eesti või inglise keeles õpinguid jätkata soovivale üliõpilaskandidaadile, et tagada info isiku tegelike akadeemiliste võimete ja oskuste kohta.

5. ÕPPEKESKKOND

Õppekeskkonna kvaliteedi määravad nii materiaalsed aspektid, nagu õppevahendid ja infrastruktuur, kui ka sotsiaalsed aspektid, nagu kaasav keskkond ja tugiteenused. Oluline on, et õppekeskkond käiks kaasas õpikäsitluse muutustega, oleks ligipääsetav ja soodustaks nii õppimist kui õpetamist. Ülikoolilinnak peab olema kujundatud nii, et see soosiks õppimist. Et luua diskrimineerimisvaba ja kaasav õpikeskkond, kus iga indiviid saab oma võimeid rakendada, on vajalik, et kõrgkoolid osutavad kvaliteetseid ja asjakohaseid nõustamisteenuseid ning rakendavad eesmärgistatud poliitikaid.

- Tudengite toetamiseks peavad tagatud olema nii sobiv füüsiline (taristu: – õppehooned, raamatukogu, üliõpilaselamud, õppevahendid) kui ka sotsiaalne keskkond (nõustamine, tugirühmad ja -isikud, vaba aja veetmise võimalused, võimalus aktiivses üliõpilaselus osaleda).
- Kõrgkool koos kohaliku omavalitsusega hoolitseb õpingute ajal üliõpilase vaimse ja füüsilise turvalisuse ning tervise kaitse eest. Kaasava arutelukeskkonna loomiseks õppetöös on kõrgkoolidel vaja välja töötada ja pidevalt arendada kaasava arutelu kultuuri põhimõtteid ning neid õppetöös rakendada.
- Universaalse disaini põhimõtted peaksid alati olema kõrghariduses infrastruktuuri ja teenuste kujundamisel prioriteet. Seejuures peaksid kõrgkoolid ka füüsilise keskkonna puhul arvestama üliõpilaskonna mitmekesisusega ning tagama sooneutraalsete hügieeni- ja riietusruumide olemasolu.
- Kõrgkoolid peavad tagama nii õppe-, karjääri- kui ka psühholoogilise nõustamise kättesaadavuse kogu õpingute vältel, arvestades vajaduste tsüklilisust ning erinevate sotsiaalsete rühmade nõustamise vajadusi.
- Kõrgkool peab informeerima üliõpilasi nõustamisteenuste liikide ja võimaluste kohta.
- Tugiteenused peavad olema ligipääsetavad kõikidele üliõpilastele, sealhulgas rahvusvahelistele ja erivajadustega tudengitele.

5.1. Vaimne tervis

Üliõpilaste vaimne tervis on heaolu küsimus, millele tuleb pöörata rohkem tähelepanu, et tagada üliõpilastele piisavad õpi- ja enesejuhtimisoskused, stressivaba õppimist toetav keskkond ja kättesaadav psühholoogiline tugi.

Kõrgharidussüsteemis on õpikeskkond, mis väärtustab õppijat ja aitab ennetada olukordi, kus stressist ja ülepingest tingitult jäävad tudengid enda õpingutega hätta. Pikaajaline stress võib viia sügavamate vaimse tervise häireteni. Üliõpilaskondade sisendi põhjal ei teadvustata kõrgkoolides piisavalt koolikeskkonna mõju üliõpilase tervisele.

Vaimne tervishoid ei ole ainult inimese isiklik probleem, vaid ühiskonna kollektiivne vastutus. Vaimse tervise probleemidega tegelemisel ei tohi fookus üksikasjalikult olla individipõhistel lahendustel - kõrgkoolidel on kohustus teadvustada ning otsuste tegemisel arvesse võtta, kuidas institutsionaalne keskkond ning tööpraktikad kujundavad õppijate ja töötajate vaimset seisundit. Täiskoormusega üliõpilane veedab suure osa oma ajast ülikooli ruumides. Tema sotsiaalseid suhteid ja suhtumist õpingutesse mõjutab õppekorraldus, õppejõudude suhtumine ning kõrgharidussüsteem laiemalt. Seega on kõrgkool kui tervik keskkond, mis mõjutab üliõpilase vaimset heaolu. Sellest lähtuvalt tegeletakse ülikoolides ennetustööga, informeeritakse tervet ülikooliperet vaimse tervisega seonduvast. Samuti tuuakse esile võimalused, kust leida abi ning abi otsimine on normaliseeritud.

- Hetkel on vähe andmeid kõrgharidussüsteemis osalejate vaimse tervise kohta. Eurostudent VII võttis 2020. aastal esmakordselt eraldi fookusesse ka vaimse tervise, kuid ka seal oli välja toodud, et vaimse tervise probleemide järsk kasv vajab nii uurijate kui poliitikakujundajate suuremat tähelepanu (Eurostudent 2020). Praegu näitavad ka teiste Euroopa riikide uuringud ning valdav teema populaarsus üliõpilaskonna hulgas, et probleem on olemas ka Eestis. EÜL pooldab regulaarset ja teaduspõhist olukorra hindamist, mille põhjal on võimalik trende ja muutusi jälgida ja hinnata.
- Psühholoogilise nõustamise kättesaadavus on erinev kõrgkoolide ja nende üksuste lõikes. Psühholoogiline nõustamine peab olema võrdsetel alustel ja kiirelt kättesaadav igale üliõpilasele. Informatsioon abi kohta on tudengitele kättesaadav ja kergesti leitav. Arvestatakse semestri koormuse varieerumisega ja tehakse koostööd teiste abi pakkuvate ühingutega, et abinõudlusele intensiivsematel perioodidel vastata. Ei tohi lasta tekkida olukorral, kus abi andmiseks võimaldatav aeg ja ressurss on nii piiratud, et tudengite probleemidesse ei suudeta suhtuda täie tõsidusega. Tudengi vaimne tervis ei tohi olla rida eelarves, mille arvelt kärpeid teha. Vaimse tervise mitmekülgne toetamine on õpingute eduka läbimise eeldus.
- Täiskoormusega õppides peab olema tagatud üliõpilasele ainult õpingutele keskendumine olenemata tema sotsiaalmajanduslikust taustast. See tähendab, et tudengite sotsiaalsed garantiid peavad võimaldama tudengil ära elada õpingute kõrvalt töötamata, kõrgharidus peab olema tasuta ja reaalne õppekoormus ainepunktidele vastav. Praeguses olukorras elatuvad üliõpilased tööl teenitud palgast ja vanemate toetustest (Eurostudent 2020)⁸. Eesti keskmine tudeng õpib nädalas 34 tundi ja töötab 28 tundi (Eurostudent 2020). Elamiskulude katmise tähtsus töötamise põhjusena: 46% alla 20-aastaste seas, 66% vanuserühmas 20-24, 86% 25-29-aastaste seas ning 90% üle 30-aastaste seas (Eurostudent 2020). Keskmine üliõpilane ei saa oma majandusliku olukorra tõttu ainult õpingutele keskenduda ning töötab ja õpib kokku 62 tundi nädalas. Töötamine kooli kõrvalt pole negatiivne, kuid vähene puhkus ja ülekoormatus võib viia liigse stressi ja vaimse tervise häirete tekkimiseni.
- Õppejõudude ja kõrgkooli personali hea vaimne tervis võimaldab neil luua paremat õpikeskkonda üliõpilasele. Selleks peab ülikool tööandjana oma töötajate koormust ja stressitaset jälgima ja pidevalt töökeskkonda arendama, et see oleks töötajate tervist toetav ja lähtuks ka individuaalsetest vajadustest. Õppejõudude koormus peab olema mõistlik ja töötajatele peab olema võimaldatud nii tööalase kui ka psühholoogilise nõustamisteenuse kättesaadavus.
- Üliõpilaselt ei tohi eeldada, et õpinguid alustades on tal olemas oskused ja teadmised, mis aitavad täiesti uues keskkonnas õppimise, elamise ja suhtlemisega hakkama saada. Kõrgkool peab pakkuma võimalust neid teadmisi õpingute alguses omandada, pakkudes selleks loenguid, kursuseid, tuutorlust või integreerides seda olemasolevatesse tudengite sisseelamise protsessidesse. Kõrgkool peab tagama esmakursuslastele sujuva ülemineku eelmisest haridusastmest kõrghariduses osalemiseks ja seadma selle õppekavas olulisele kohale.
- Igal üliõpilasel peab olema võimalus ülikooli hoonetes tasuta kasutada ruume, mis on sobilikud õppimiseks ja puhkamiseks, võimaldama erinevate õpimetoodikate kasutamist ka kontaktõppevälisel ajal ja toetama sotsialiseerumist. Üliõpilaselamud peavad võimaldama üliõpilastel puhata ja õppida.
- Üliõpilasele on oluline, et õppegrupis oleks võimalik sotsiaalseid suhteid luua ja leida toetav kogukond. Selleks peab ülikool looma või toetama instantse, mis taoliste kogukondade moodustumist toetavad - näiteks tuutorid, kursusevanemad, kursuse rühmad või erialaseltsid.

⁸ [Eurostudent VII](#)

Õppetöös julgustatakse üliõpilasi suhtlema erinevate inimestega ja toetada vähemusgruppide integreerumist.

- Üliõpilaste kaasamine kõrgkooli otsustusprotsessidesse võimestab üliõpilasi, sest see tõestab üliõpilasele, et ta on väärtuslik ülikoolile. Üliõpilase väärtustamine aitab luua enesekindlat nägemust endast ja parandab omakorda õppetöö kvaliteeti ka vaimse heaolu mõistes.

6. DIGITAALNE ÕPE

Eesti on võtnud eesmärgiks korraldada elukestvas õppes digipööre, millega soovitakse õppimisel ja õpetamisel rakendada nüüdisaegset digitehnoloogiat otstarbekamalt ja tulemuslikumalt, parandada kogu elanikkonna digioskuseid ning tagada ligipääs uue põlvkonna digitaristule. Kuigi digitaalses maailmas arenevad õppimisvahendid tihti kiiremini, kui nende kasutamist ja kontaktõppesse integreerimist on võimalik kirjeldada eeskirjades ning õppekorraldust reguleerivates dokumentides, peame oluliseks põhimõtete paikapanekut, et tagada tudengisõbralikkus ning oluliste aspektidega arvestamine arengut tulevikku suunates.

- Digiõppevahendite kasutamine ja arendamine peab aitama kaasa Eesti elukestva õppe, õppekvaliteedi ja digipädevuse arengule. Digiõppevahendite kasutamise eesmärk peab olema õppeprotsessi efektiivsemaks ja kvaliteetsemaks muutmine. Eesti kõrgkoolid osalevad digitaalsete õppevahendite arendamises ja integreerivad neid oma õppekavadesse ning ainekursustesse. Muu hulgas peavad Eesti kõrgkoolid õppeprotsessi mitmekesistamiseks, rahvusvahelistumiseks ja elukestva õppe soodustamiseks saavutama veebipõhiste kursuste korraldamise võimekuse.
 - Suund digipädevuse ja -kultuuri arendamisele peab olema õppeprotsessi integreeritud kõigil haridustasemetel ja kõigis õppekavades.
 - Digiõppevahendite arendamisel ning kasutamisel tuleb silmas pidada ka õppejõudude ning tudengite digipädevuse arendamist. Akadeemilise personali digipädevuse arengu eest vastutab kõrgkool.
 - Digiõppevahendite rakendamisel õppetöösse tuleb tagada tudengitele ligipääs õppimiseks vajalikule digitaristule, s.o riistvarale, internetiühendusele ning tarkvarale.
- Digiõppevahendid peavad võimaldama kõrgharidusest kasu saada ka inimestel, kes ei õpi kõrgkoolis. Selline teabe vaba liikumine on kooskõlas põhimõttega, et riiklikult rahastatud teadmine peab olema avalikult kättesaadav.
- Digiõppe arendamisel tuleb õppekavades tagada kontaktõppe võimalus.
- Eestis loodud digiõppevahendid peavad olema universaalse disainiga⁹ ehk võimalikult käepärased erivajadusega õppurile. Digiõppe keskkondade hooldustööd peavad toimuma aegadel ning viisil, mis mõjutavad õppetööd võimalikult vähesel määral.
- Digiõppevahendite autoriõigused, nii varalised kui ka isikulised, peavad olema loovutatud ja litsensitud määral, mis tagavad nii digiõppevahendite autorite kui ka kasutajate huvide kaitse.
 - Digiõppevahendi looja peab arvestama õppevahendi loomisel tema kasutatava materjali looja autoriõigustega, muu hulgas tagama viidete olemasolu ja korrektsuse.
 - Digiõppevahendi kasutaja peab võtma arvesse, et digiõppevahend on teos, mille sisu on autoriõigustega kaitstud. Sealhulgas on oluline arvestada, et selle sisu kasutamisel tuleb sellele kui allikale viidata.

⁹ Vt mõisteid lk 2.

7. SOTSIAALSETE GARANTIIDE SÜSTEEM

Üliõpilaste vajadustele vastav riiklik sotsiaalsete garantiide süsteem on kvaliteetse kõrghariduse omandamise eeldus. Hästi toimivale kõrgharidussüsteemile on omane see, kui riik arvestab võrdselt nii üliõpilaste hariduslike kui ka sotsiaalsete vajaduste ja õigustega ning tegeleb pidevalt nii kõrghariduse kvaliteedi (sealhulgas motiveeriva õpikeskkonna arendamise) kui ka üliõpilaste sotsiaal-majandusliku heaolu parandamisega. Tugiteenuste planeerimisel ja pakkumisel tuleb võtta arvesse mitmekesist üliõpilaskonda (näiteks täiskasvanud, osakoormusega õppivad, töötavad, erivajadustega ja rahvusvahelised üliõpilased) ning üleminekut õppijakesksele õppele ja paindlikele õppevormidele.

Eestis tuleb luua terviklik üliõpilaste sotsiaalsete garantiide süsteem, mis tagab võimaluse õpingutele täielikult pühenduda. Sotsiaalsete garantiide süsteem Eesti kõrghariduskorralduses, kus tasuta õppimise õigus on reeglina vaid täiskoormusel õppides, peab võimaldama üliõpilastel toime tulla, ilma et nad oleksid sunnitud enda ülalpidamiseks töötama, õppeaega pikendama või õpinguid sootuks katkestama. Õppimisele pühendumist soodustavate sotsiaalsete garantiide olemasolu annab üliõpilastele mõista, et ühiskond väärtustab õppimist.

- Üliõpilaste sotsiaalsete garantiide süsteem peab olema seotud kõrghariduskorraldusega, paindlik ning kooskõlas tudengite tegelike vajadustega.
- Sotsiaalsete garantiide süsteemi peab kuuluma nii tagastamatu (toetus) kui tagastatav (õppelaen) finantsabi. Tagastamatu toetuse osakaal peaks raskes sotsiaal-majanduslikus olukorras üliõpilaste puhul moodustama suurema osa kogutoetusest.
- Sotsiaalsete garantiide süsteem peab olema piisav täitmaks toetussüsteemi eesmärgi: tagama kõigile ligipääsu kõrgharidusele ning võimaldama täielikult õpingutele pühenduda. Sotsiaalsete garantiide süsteem peab tagama piisava sissetuleku, et katta üliõpilaste õppimis- ja elamiskulud.
- Sotsiaalsed garantiid (sealhulgas vajaduspõhine õppetootus) peavad olema tagatud ka rahvusvahelistele üliõpilastele.
- On oluline, et igale kõrgkooli pürgijale oleks kättesaadav terviklik moonutamata info toetavate süsteemide (õppelaen, toetused ja muu) kohta.
- Sotsiaalsete garantiide süsteemi peavad kuuluma toetused, õppelaen kui ka muud hüved (näiteks ravikindlustus, transpordisoodustus). Stipendiumeid ei peaks käsitlema osana üliõpilaste sotsiaalsetest garantiidest, kuna nende eesmärk on motiveerimine, mitte õpingute ajal toimetulek.
- Ravikindlustus peab olema seotud üliõpilasstaatusesega ning seega tagatud ka akadeemilise puhkuse ajal.
- Akadeemilise puhkuse ajal peab olema võimalik läbida õppeaineid vähemalt 50 protsendi ulatuses semestri või õppeaasta õppeainete nominaalmahust. Kõrgkoolid peavad rakendama sarnaseid akadeemilise puhkuse tingimusi. Õpingute eest tasumine akadeemilisel puhkusel olles sõltub sellest, kas üliõpilane maksab õppemaksu või mitte. Seejuures tuleb vältida lisatasusid.

7.1. Toetused

- Toetused peavad olema kättesaadavad kõikidele riiklikult tunnustatud (täielikult või tingimisi akrediteeritud) õppekavadel täiskoormusega nominaalkestusel õppivatele üliõpilastele, olenemata sellest, milline on õppeaste, kõrgharidusinstituutsiooni tüüp või juriidiline omandivorm. Erivajadustega tudengitele peavad toetused olema kättesaadavad sõltumata õppekoormusest ja puude astmest.
- Esimese ja teise astme üliõpilastele mõeldud toetus peaks võimaldama väga kehvast sotsiaal-majanduslikus olukorras oleval üliõpilasel õpingute kõrval toime tulla ilma töö käimata ja õppelaenu võtmata.

- Kõigile täiskoormusel ja nominaalajal õppivatele doktorantidele peab riik tagama kvalifikatsioonile vastava sissetuleku, mis tagab palgaga kaasnevad sotsiaalsed garantiid.
- Stipendiume ei tohi lugeda õppetoetuste määramisel tudengi sissetuleku osaks, kuna tegemist on lisapreemiaga, mis tuleneb õppeedukusest.
- Õppetoetuse suuruse määramisel tuleb arvestada peale üliõpilase sissetuleku ka objektiivseid vajadusi suuremate kulutuste jaoks, nagu hoolduskohustus või erivajadus. Regionaalsete tõrgete leevendamiseks peab riik tagama lisatoetuse üliõpilastele, kelle elukoht enne õpingute algust pole linnas, kus nad õpivad, ega sellega külgnevates omavalitsustes.
- Õppetoetuste määramisel võib arvestada üliõpilase sissetuleku hulka tema vanema(te) sissetulekut juhul, kui üliõpilane elab samas leibkonnas. Õppetoetuse määramisel tuleb lähtuda kõige hiljutisematest kättesaadavatest andmetest üliõpilase sissetuleku kohta.
- Üliõpilastele peab olema võimaldatud aastaringne soodne liiklemine Eestis.
- Üliõpilaste sotsiaalsed garantiid peavad olema kättesaadavad ka vahetusprogrammi suunduvatele üliõpilastele välisõppes olemise ajal.

7.2. Õppelaen

- Õppelaenusüsteemi arendamisel on oluline silmas pidada nii üliõpilaste vajadust õpingute ajal ära elada kui ka tasulisel õppel olevate üliõpilaste vajadust katta õppemaksu.
- Tasulistel erialadel nominaalajal õppivatel üliõpilastel peab olema võimalus õppetasu maksta õppelaenust. See tähendab, et õppemaksu finantseerimiseks võetud õppelaenu maksimaalmäär peab olema võrdeline üliõpilase õppekava maksumusega.
- Kõigil üliõpilastel (kaasa arvatud tasulisi õpinguid õppelaenust finantseerivatel tudengitel) peab olema võimalus saada õppelaenu õpingute ajal elamiskulude katmiseks.
- Üliõpilasele peab olema garanteeritud õppelaenu summa, mis on õppekava nominaalkestusega võrdelises seoses, kuid mitte võrdne, olenemata õppevormist või tasemest. Elamiskulude katmise tarbeks võetud õppelaenu maksimaalne summa peab sõltuma õppekoormusest.
- Elamiskulude finantseerimise eesmärgil võetava õppelaenu maksimaalmäär peab kaasas käima elukalliduse muutustega.
- Õppelaenu suuruse puhul tuleb arvestada ka objektiivseid vajadusi suuremate kulutuste jaoks, nagu hoolduskohustus või erivajadus.
- Laenu peab olema võimalik taotleda kogu õppeaasta jooksul.
- Õppelaen peab olema riiklikult garanteeritud kõigile üliõpilastele. Õppelaenu andmisest võib keelduda isikule, kellel on jooksev õppelaenu viivis.
- Õppelaenu intress on 0%, kuid juhul kui üliõpilane ei lõpeta õpinguid nominaalkestuse pluss ühe aastaga, tõuseb intressimäär 5%. Osakoormusega üliõpilasele peab looma paralleelsüsteemi, kus vähemalt kahekordse nominaalkestusega lõpetajale on intress lähedane Euroopa keskmisele 1–2% määrale (kui mitte madalam).
- Õppelaenu tagasimaksmise tingimused on järgmised.
 - Tagasimakse kohustus saab alata hetkel, kui laenuvõtja ei ole jätkanud aasta jooksul õpingutega ning tema sissetuleku suurus on vähemalt miinimumpalga tasemel.
 - Kohustuslik makse suurus ühes kuus ei saa olla suurem kui 10% laenuvõtja sissetulekust.
 - Laenu tagasimakse kohustus ja intressi maksmine peavad katkema töökaotuse ja kõrgharidusõpingute jätkamise korral ning laenuvõtja lapse kolmeaastaseks saamiseni.
 - Laenu tagasimakseperiood peab minimaalselt olema läbitud õpingute viiekordne nominaalkestus.
 - Õppelaenu tagasimaksmine võib toimuda laenuvõtja soovil ka kiiremini, ilma et laenu võtnud isikule tooks see kaasa lisakulusid.

- Õppelaenu võtja tuleb vabastada täielikult õppelaenu tagasimaksmisest alljärgnevatel juhtudel:
 - osalisel või täielikul töövõime kaotamisel;
 - surma korral;
 - juhul, kui pärast õppelaenu võtmist tuvastatakse laenusaaaja alaealisel lapsel raske või sügav puue.

8. KÕRGHARIDUSE NING TEADUS-, ARENDUS- JA LOOMETEgevuse (TAL) RAHASTAMINE

Rahastamise all mõistetakse ükskõik millist otsest või kaudset kõrgharidusse ning teadus-, arendus- ja loometegevusse suunatud rahalist panust.

- Üliõpilaste võimalused kõrgharidust omandada ei tohi sõltuda nende endi ega vanemate majanduslikust olukorrast. Mis tahes kujul õppemaksud suurendavad sotsiaalset ebavõrdsust, takistades võrdset ligipääsu kõrgharidusele ning raskendades seeläbi kõrghariduse omandamist. Kõrghariduse rahastus ei tohi kasvada tudengite majandusliku koormuse suurendamise arvelt.
- Õiglase ja võrdse ligipääsu tagamiseks peab kõrghariduse peamine rahastaja olema riik.
- Rahastamissüsteem peab olema läbipaistev. Kõrghariduse ja TAL-i rahastamist puudutavad otsused peavad olema planeeritud pikaajaliselt ning jätkusuutlikult.
- Kõrghariduse ja TAL-i rahastamise süsteem peab toetama haridus- ja teaduspoliitilisi otsuseid, rahastamise prioriteetide seadmisel tuleb arvestada kõiki haridus- ja teaduspoliitilisi tegureid ning rahastamist puudutavate otsuste tegemisel peavad olema kaasatud kõik sidusrühmad ning nende seisukohtadega arvestatakse.
- Riik ja kõrgkoolid peavad hoolitsema selle eest, et tasuta õppekohal ei eksisteeriks varjatud õppemakse. Peab olema tagatud, et üliõpilasel oleks tasuta juurdepääs kõikidele vajalikele õppematerjalidele ja -vahenditele. Õppeainete läbimine peab olema võimalik ilma lisakuludeta.
- Kõrghariduse ja TAL-i rahastamine peab olema püsiv riigieelarveline prioriteet.
- Kõrgkoolide rahastamisel arvesse võetavad tulemusnäitajad peavad sõltuma tegelikust õppekvaliteedist.

9. TEADUSVALDKONNA SEISUKOHAD

Teadmistepõhine majandus, suurte väljakutsete lahendamine, hea elukeskkond ja kultuuriline areng tagavad inimeste suurema sissetuleku ja üldise heaolu ühiskonnas. Seetõttu on äärmiselt oluline töötada selle nimel, et teadus, arendus ja loometegevus (TAL) aitaks Eestil minna vastu eelseisvatele katsumustele. TAL-i väljundi jaoks on määrava tähtsusega rahastuse maht ning jaotamise põhimõtted. Eestis on TAL-i rahastamise suurim probleem killustatus, mis takistab tiptulemustega fookusvaldkondade kujunemist ning ühiskonna tervikliku arengu seisukohalt olulistele teemadele keskendumist.

Riiklikult rahastatud teadust tuleb käsitleda kui avalikku hüve ja selle tulemused peavad olema võimalikult kättesaadavad. Samuti peab riigivalitsemise senisest enam muutuma teadmistepõhiseks.

- Konkurentsil põhinev rahastus peab säilima täiendusena valdkondlikule rahastamisele.
- Erasektori rahastus teadus- ja arendustegevuses peab kasvama.
- Riikliku teadusrahastuse puhul peab olema kindlustatud selle mahu stabiilne suurenemine, et aidata tagada TAL-i kvaliteet, teadustaristu ülalpidamine ja akadeemiline järelkasv.
- Eesti ettevõtete väiksuse tõttu on ka nende TAL-i maht väike, seetõttu tuleb soodustada ettevõtete koostööd TAL-i tellimuses.
- Aruandlussüsteem tuleb muuta teadlastele praegusest lihtsamaks ja vähem aeganõudvaks. Euroopa Liidu tõukefondidest ja raamprogrammidest rahastatavate teadusprojektide puhul

peavad hangete korraldamise ja aruandluse normid olema Euroopa Liidu ja Eesti vahel ühtlustatud. Nõudmised ja kriteeriumid, mis Eesti lisaks esitab, peavad olema põhjendatud ning kooskõlastatud seotud huvirühmadega (sh teadustöötajatega). Hanke pakkumiste hindamisel tuleb jätta võimalus lähtuda hinna ja kvaliteedi suhtest.

- Riiklikult rahastatud teadusuuringute tulemustele peab olema tagatud avalik juurdepääs, kui need ei ole seotud riigikaitse, tööstuspatendi või delikaatsete isikuandmetega.
- Kõrgkoolidel tuleb tagada vaba juurdepääs teadusandmebaasidele ja -ajakirjadele.
- Riigivalitsemine peab olema teadmispõhine. Riigisektoris tehtavad otsused peavad võimalikult suures ulatuses lähtuma analüüside ja teadustöö tulemustest, et tagada nende adekvaatsus.

9.1 Doktoriope

Teadusvaldkonnas on üks oluline pool doktorandid, kes tulevikus on nii potentsiaalsed õppejõud, teadlased kui ka kõrgelt kvalifitseeritud oma valdkonna spetsialistid era- ja avalikus sektoris. Vajalik on kvaliteetne doktoriope, mis võimaldab doktorandil keskenduda doktoritöö kirjutamisele ja soodustab selle eduka kaitsmiseni jõudmist.

- Doktorandile peab doktorantuuri ajaks olema tagatud riigi keskmise sissetulekuga võrdsustatud sissetulek.
- Eesti ülikoolid peavad doktorantide atesteerimiseks kujundama ühtse reeglistiku ja kvaliteedinõuded ning neid järgima.
- Senisest suuremat rõhku tuleb pöörata juhendamise kvaliteedile. Sisse tuleb seada juhendajate juhendamispädevuse hindamine, nende atesteerimine ja koolitamine. Juhendajate puhul tuleb jälgida aktiivsete doktorantide arvu, et ei tekiks ülekoormust. Lisaks tuleb arvestada varasemat juhendamise tulemuslikkust.
- Doktorioppekavade ained peavad toetama doktoritöö kirjutamist, mis on doktorantuuri peamine väljund. Samuti on vaja lihtsustada erinevate ülikoolide vahel ainete ülekandmist, mis soodustab ka doktorantide ühist õpetamist ja aitab vältida olukorda, kus ainet ei loeta, kuna ülikoolis pole piisaval arvul doktorante.
- Doktoritöö retsenseerimisega seotud dokumendid peavad olema doktorandile lihtsasti kättesaadavad ja üheselt mõistetavad.
- Doktorikraadi omamist tuleb senisest enam väärtustada, mille üks võimalus on riigi kehtestatud lisatasu avaliku sektori ametnikele.

10. PRAKTIKAKORRALDUS

Kõrghariduse omandamine peab tudengile looma kõik eeldused, et ta oleks tööjõuturul konkurentsivõimeline. Soovime, et tööturg areneks koostöös kõrgharidusinstitutionidega, seda muu hulgas praktikavaldkonna mitmepoolse arendamise kaudu. Üks erialakogemuse omandamise viise on praktika õpingute ajal. Praktika olemasolu õppekavas võimaldab tudengil selle läbimisel omandada teadmisi ja oskusi, mis tulevad talle tööturul konkureerimisel kasuks, samuti on praktika kaudu võimalik kõrgkoolidel ning tööandjatel oma mainet kujundada. Praktika on ka hea viis suurendada teadmuvahetust kõrgkoolide ning tööandjate vahel.

Kõrgkool peab praktikat väärtustama ja tagama selle kvaliteedi, integreerides selle õppekavadesse ning töötades välja paindliku praktikakorralduse, mis sätestab sisu, eesmärgi ja hindamiskriteeriumid erinevate praktikamudelite lõikes.

- Kõrgkoolides on paindlik ja tõhus praktikakorralduse süsteem, mis arvestab ka rahvusvaheliste ja erivajadustega üliõpilaste huve. Kõrghariduse omandamine peab looma tudengile tööjõuturul konkurentsivõime olenemata tema eripärast. Sisuline praktika ning hästi koordineeritud, paindlik ja süsteemne praktikakorraldus on kasulikud nii üliõpilasele,

tööandjale kui ka kõrgkoolile.

- Praktika juurde käib praktika korraldamise lepingu ning asjakohaste praktikaaruande vormide olemasolu. Leping sõlmitakse üliõpilase, kõrgkooli ja tööandja vahel ning see määrab kindlaks kõigi osapoolte õigused ja kohustused. Praktikakorraldus peab vastama lepingus sätestatule, olema sisuline ning arendav kõigile kolmele osalisele.
- Riik peab soodustama praktika arengut ning pakkuma tööandjatele praktikantide koolitamise eest ka teatavaid soodustusi ja hüvesid.
- Praktikantide töö peab olema tasustatud.
- Kõrgkool peab pakkuma teadustööga seotud praktikavõimalusi kõikide astmete tudengitele.
- Kui õppekavasse kuulub kohustuslik praktika, on kõrgkoolil kohustus pakkuda kõigile tudengitele (sh rahvusvahelistele ja erivajadustega tudengitele) igakülgselt tuge, et tudeng leiaks õppekava nõuetele vastava praktikakoha.
- Praktikaasutuse määratud praktikajuhendaja peab leidma praktikandile erialaseid tööülesandeid, juhendama nende täitmist ning andma tagasisidet nii praktikandile kui ka kõrgkoolile.
- Praktikaasutus võib praktikandi ettevalmistusele kehtestada vaid nii suuri nõudmisi, kui kehtivad praktikaasutuse töötajatele. Seejuures ei tohi nõudmised üliõpilast finantsiliselt koormata.
- Praktikaaruandluse kaalukaim osa peab olema üliõpilase eneseanalüüs.
- Praktika peab olema kujundatud selliselt, et üliõpilane saab rakendada kõrgkoolis õpitut.
- Praktika peab olema kohustuslik igal erialal.

11. VARASEMA ÕPPE- JA TÖÖKOGEMUSE (VÕTA) ARVESTAMINE

Varasema õppe- ja töökogemuse arvestamine tähendab, et õpingute osana arvestatakse peale formaalse õppe ka mitteformaalset ja informaalset õpet, varasema töö käigus saadud pädevust või oskusi ja erinevaid koolitusi. Töökogemuse arvestamise all peetakse silmas kõike, mis puudutab töö käigus omandatud teadmiste, oskuste ja pädevuse ülekandmist tudengi õppekavasse. Lisaks kuulub VÕTA temaatika alla kõik, mis puudutab läbitud ainete või moodulite ja kogutud ainepunktide ülekandmist ühest kõrgkoolist teise või ühelt õppekavalt teisele.

VÕTA peamine eesmärk on suurendada kõrghariduse kättesaadavust ühiskonnas ning muuta õpingute jätkamine erineva tausta, kogemuse ja haridustasemega õppijatele paindlikumaks.

VÕTA abiga peab tagama kõrgkooli sisseastumise võimaluse neile, kellel pole nõutavat haridustaset, kuid kes on omandanud vajamineva kompetentsi töö või teadustöö tegemise kogemuse kaudu.

- Varasema õppe- ja töökogemuse arvestamisel ei tohi olla mahulist piirangut. VÕTA avalduste hindamine peab olema läbipaistev, terviklik ja juhtumipõhine. Õppekoormuse arvestamisel loetakse VÕTA-ga ülekantud ainepunkte üliõpilase õppekoormuse hulka käesoleval semestril (k.a stipendiumite taotlemisel).
- Üliõpilase varasemat õpet ja töökogemust peab hindama üliõpilaskeskselt pädev ja erapooletu hindamiskomisjon, vajaduse korral kaasates partnereid ja eksperte väljastpoolt kõrgkooli.
- VÕTA süsteem peab olema läbipaistev, lihtsasti arusaadav ja erinevates kõrgkoolides ühtlase toimimisloogikaga.
- Hindajatele tuleb tagada süstemaatiline põhi- ja täiendõpe. Üksnes nii on võimalik tagada üliõpilase kui ka kõrgkooli huvides olev kvaliteetne varasema õppe- ja töökogemuse arvestamise hindamisprotsess.
- Varasema õppe- ja töökogemuse arvestamise eest raha küsimine peab olema riiklikul tasandil reguleeritud. Eesti-siseste õpingute ülekandmine peab olema tasuta.
- Varasemate õpingute käigus omandatud ainepunktid ei aegu, kuna see läheks vastuollu elukestva õppe ja nüüdisaegse kõrghariduse põhimõtetega. Kõrgkoolil on vajaduse korral

- õigus hinnata inimese oskusi ja teadmisi vastavasisulise testiga.
- VÕTA-ga üle kantud õpingud ja töökogemus peavad akadeemilisel õiendil olema kajastatud selgelt ja üheselt mõistetavalt.
 - Kõigil on õigus saada adekvaatset nõustamist enne ülekandmisprotseduuri algust ja ka selle ajal. Kõrgkoolides peavad olema vabalt kättesaadavad infomaterjalid ja nõustajad, teavitamaks tudengeid VÕTA olemusest, põhimõtetest ja võimalustest. Kõrgkool korraldab tudengite nõustamist ja teavitamist koostöös üliõpilaskonnaga.
 - Igal üliõpilasel peab olema õigus taotleda, et tema varasemat formaalset, mitteformaalset, informaalset õpet või töökogemust arvestataks tema praeguse õppekava raames, kui üliõpilase varem omandatud oskused ja/või pädevus langevad kokku õppekava eesmärkide ja väljunditega.
 - Üliõpilasel peab olema õigus komisjoni otsust vaidlustada. Apelleerimise täpne kord peab olema üliõpilasele teada enne hindamisprotseduuri algust.
 - Ülekandmise tagajärjel arvestatakse õppekavas vastavad ained ja/või moodulid sooritatuks.